

Előterjesztés

A Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testületének 2020. október 22-i ülésére

Tárgy: **Javaslat emléktábla elhelyezésére**
Előterjesztő: **Tölcsér Borbála**

Előzetesen tárgyalja:

Városfejlesztési Bizottság

Népjóléti, Oktatási, Kulturális és Sport Bizottság

Nemrégiben érkezett az önkormányzathoz egy lakossági megkeresés a Mészáros utca 18. sz. alatt korábban (1957-1962) élt Dienes András emléktáblájának kihelyezéséről. Lévéen, hogy a tábla kihelyezését önkormányzati rendelet szabályozza, a döntést a Képviselő-testületnek kell meghoznia.

Dienes András irodalomtörténész 1904. november 30-án született Kassán. Apja hivatásos honvédtiszt volt, ahogy Dienes fogalmaz, „az első világháború rokkantja”, aki az orosz fogságból csak 1923-ban térhetett haza. Ősei között megtaláljuk báró Eötvös Lorándot, Trefort Ágostont, de Batthyány és Teleki grófokat is.

1928-ban avatták tisztté a budapesti Magyar Királyi Honvédtiszti Közigazgatási és Jogi Főiskolán. A csendőrséghez osztották be gazdasági tisztnek, kezdetben mint zászlós, majd hadnagy, főhadnagy, végül századosi rangfokozatban szolgált.

1933-tól történelmet tanít az Országos Őrs- és Szakaszparancsnokképző Iskolán. 1941-től a Magyar Katonai Írók Körének titkára. Szakíróként több könyvet és cikket publikált, de már ekkoriban jelentek meg szépirodalmi munkái Herczeg Ferenc lapjában, az Új Időkben, valamint a Pesti Hírlapban és a Csendőrségi Lapokban. Sőt 1941-re már két elbeszéléskötet szerzője.

1944. március 19-e után titkári állásáról lemondatták, szilenciumra kényszerítették, a katonai írók lapját pedig betiltották.

1944. október 15-e, vagyis a nyilas hatalomátvétel után – mivel nem teszi le az esküt Szálásra, ezért pedig katonai bűnvádi eljárást indítanak ellene – kénytelen illegalitásba vonulni. Ám fegyveres ellenállóként is, felhasználva csendőrtiszti egyenruháját, életüket ment: zsidókéét, nem zsidókéét egyaránt, köztük írókéét, művészekét, színészekét, tudósokét, mások mellett Illyés Gyuláét, Gobbi Hildáét, Major Tamásét és Várkonyi Zoltánét. 1945. január 7-én egy SS-egységgel vívott utcai harcban megsebesül.

A második világháború után a megalakuló honvédség felveszi őt századosi rangban, majd az új rendőrséghez, a Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának állományába kerül mint a Szervezési és Kiképzési Osztály vezetője. 1946 júniusától a Belügyminisztérium Rendőrségi Anyagi Főosztályát vezeti immár ezredesként. Többször kérvényezi felmentését, amelyet 1950 végén megkap, így végre azzal foglalkozhat, ami

*La'Hann.
Tárgyalásra alkalmas.
10.12.*

mindig is lelkesítette: a Magyar Tudományos Akadémia számára kidolgozza egy Petőfi Intézet tervét. Azonban 1951. június 15-én letartóztatják, miután az újonnan tervezett rendőrségi uniformisok bemutatóján nyíltan összeszólalkozott Rákosi Mátyással és Farkas Mihállyal, kifogásolva a szovjet modell követését. Konceptiós perben ítélik el, az egyik kihallgatott tanú Péter Gábor. Az ügyész halálos ítélet kimondását kéri, ám „csak” 15 évet kap. A váci politikai fegyházba kerül, családját egy Gyömrő melletti tanyára telepítik ki.

1955-ben amnesztiát kap, 1957-ben a perújrafelvétel főtárgyalásán fölmentik és rehabilitálják. 1956 őszén ismét megsérül, miközben elsősegélyt nyújt egy mentőautóban. A kocsit aknarepeszek érik, a benne szintén segítséget nyújtó medikuslány meghal, Dienes jobb vállán sebesül meg.

Ezt követően végre tudományos munkásságának élhet. 1962-ben bekövetkezett haláláig egy közös román–magyar akadémiai munkaközösséggel rekonstruálja a segesvári (fehéregyházi) ütközetet, s megállapítja Petőfi Sándor utolsó napjainak mindmáig elfogadott útvonalát, különös tekintettel a végzetes napra; a Kárpát-medencét járva több száz Petőfi-legendát gyűjt össze (ezt Móra Ferenc biztatására kezdte el még a '20-as években); alapos és fáradságos levéltári munkával elsőként foglalkozik tudományos módszerességgel Petőfi családfájával, származásával, szülőhelyével, a költő gyermekkorával, iskolás éveivel.

Emellett népszerűsítő-ismeretterjesztő cikkeket ír, előadásokat tart, rádiósorozatot állít össze, filmforgatást szervez, kezei alól regények kerülnek ki, több neves irodalmi-történelmi emlék megmentésén fáradozik – hol sikerrel, hol sikertelenül. Utolsó hónapjaiban Radnóti Miklós halálának körülményeit kutatja, ám harmadik szívinfarktusát már nem éli túl. 1962. augusztus 30-án éri a halál az Akadémia balatonalmádi üdülőjében, miután a vonaton ellopják tőle a Radnóti-kutatásának eredményeit tartalmazó kéziratát.

Előterjesztőként úgy gondolom, emberségéért, életmentéséért, a németek és nyilasok elleni harcban vállalt tevékenységéért és munkásságáért egyaránt megérdemelve egy emléktáblát.

Határozati javaslat

Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete támogatja és viseli költségeit annak, hogy a Mészáros utca 18. lakóépület falán Dienes András emléktábla kerüljön elhelyezésre a társasház tulajdonosi hozzájárulásának birtokában.

Határidő: azonnal

Felelős: polgármester

A végrehajtásért felelős szerv: Főépítészeti Iroda

Budapest, 2020. október 7.

Tölcsér Borbála
Önkormányzati képviselő